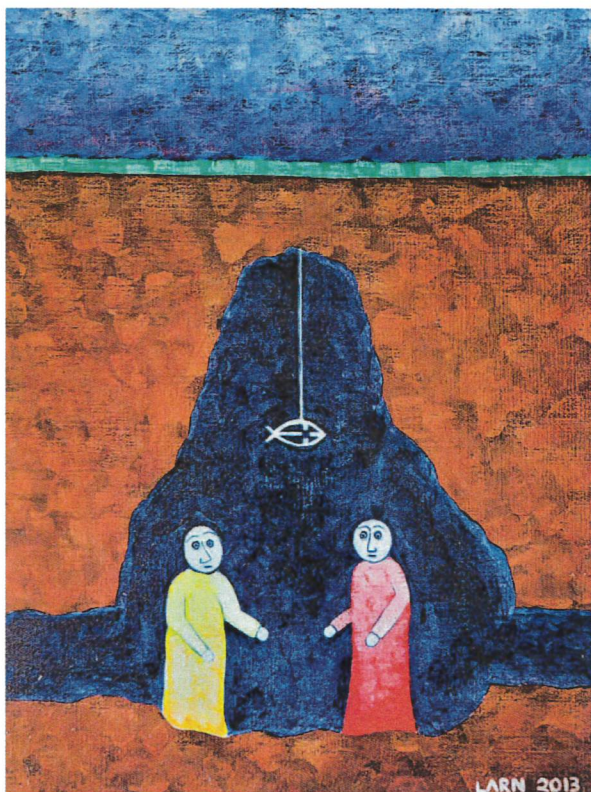
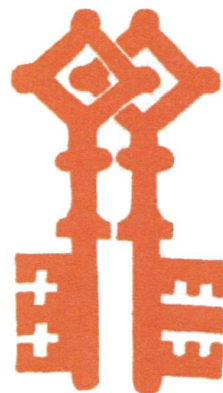
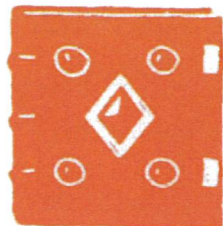

RE-FORMATIO

ÅRGANG 65

ISSN 0900-8519

2024/1

Dette nummer af Re-formatio

Forsidebilledet til dette nummer af Re-formatio er malet af kunstneren Knud Larn og bærer titlen ”Møde i fiskens tegn”. – Som bekendt blev fisken i Oldkirken brugt som symbol på Kristus (Forbogstaverne i ordet ”fisk” på græsk, ichthys, læstes som Jesus Christus Guds Søn Frelser).

Billedet er markant udtryksfuldt og enkelt at tolke: To kristne mødes i undergrundskirken – i fiskens tegn.

På forsiden af forrige nummer af Re-formatio var et billede af Kristus som Verdens Herre. – Der er en slående kontrast mellem de to billeder. Og dog afspejler de én kristen virkelighed i den tidlige oldtid og mange steder nu: Kristus er Verdens Herre, men kristendommen er mange steder ilde set og forfulgt. Selv i den gamle kristenhed foregår fra stærke politiske kræfter en systematisk marginalisering af Kirken og kristent tankegods. Dele af kirkesamfundene synes ganske ligetil at tilpasse sig disse kræfter, andre forsøger at modsige dem – herunder højkirkeligheden – ja, vel enhver *kirkelig* bevægelse. Det er egentlig ikke højkirkelighedens egentlige anliggende; men det er sådan, den kommer til at stå: som en modsigelse af denne tendens - som fortaler for en re-formatio – for en tilbagevenden til kirkens grund.

Velsignet være Han, som kommer, i Herrens navn! – Kristi Genkomst – 2. del

Ved pastor Peter Østerby- Jørgensen

Foredrag (pr. video) ved Kirkelig Fornyelsens Landskonvent 19. maj 2023. Del 1 bragt i Re-formatio 2023/2.

Den engelske, romersk-katholske præst Robert Hugh Benson, født 1871, død 1914, skildrer i sin roman Verdens Herre den åndelige kamp i denne verdens sidste tid. Bogen udkom i 1907 og beskriver begivenheder, der forestilles at ske omkring 100 år senere, altså omkring ved vor tid.

Det kan virke lidt morsomt, når Benson skriver om den tekniske udvikling, for selv om han prøver at fremskrive det, der var nyt på hans tid, er det klart, at han slet ikke har kunnet forestille sig alt det, der er dagligdag for os – på det tekniske område.

Men hans beskrivelser af åndelige og politiske forhold er så rammende, at det kun kan virke rent ud uhyggeligt.

Vi må prøve at ridse bogens indhold op, ganske kort. Vi følger dels en præst, der ender med at blive historiens sidste pave, dels et yngre ægtepar, hvoraf manden er en ledende politiker i den nye verdensorden.

Ved bogens begyndelse er jordens lande delt i tre blokke: Den ene består af Europa, der har Afrika som koloni-område. Den anden består af alt øst for Ural-bjergene. Den del beherskes ikke mindst af Japan og Kina og har for nylig underlagt sig Indien, Australien og

New Zealand, der ellers har været engelske kolonier. Den tredje blok udgøres af hele Nord- og Syd-Amerika, og det lader til, at den – ikke overraskende – beherskes af USA.

Den europæiske blok har et politisk system, som Benson omtaler som socialistisk eller kommunistisk, men som af dets talsmænd skildres som humanistisk. Det er et enheds-præget samfund – Benson beskriver dets oprindelse:

”Europa var bleven træt af den indre Strid; først havde Arbejderne sluttet sig sammen, saa Kapitalen, endelig Arbejderne og Kapitalen. Og som det var gaaet paa det økonomiske Omraade gik det nu ogsaa paa det politiske ... og i det aandelige Liv, hvor Humanismen omdannedes til Religion.” (Robert Hugh Benson: Verdens Herre, oversat af Johannes Jørgensen, 2. udg., København 1924, s. 143)

Benson skriver om den verden, at den er ”den selvsikre, selvskabte og selvordnede moderne Verden, Socialisternes, Materialisternes, Nydelsesmenneskenes Verden”. (s. 153)

Fra bogens begyndelse trues Europa af et muligt angreb fra den store Øst-blok; men en politiker fra USA, Felsenburgh, får held til at afværge den truende krig. I løbet af bogen bliver han modtaget med stor begejstring i alle verdens lande, og til sidst bliver han udnævnt til hele verdens præsident.

Den opmærksomme læser erkender snart, at Felsenburgh er Bensons udgave af den skikkelse, Det Nye Testamente kalder Anti-Krist. (Hans navn kan være af tysk oprindelse og må da kunne oversættes til Klippeborg. Det siger også noget om skikkelsen.)

Det påfaldende i Bensons bog er, hvordan han skildrer Kirkens og den kristne tros fjender: Det er mennesker med de bedste hensigter. De tilstræber at skabe et samfund med stor lykke for alle. De ønsker at gøre en ende på al krig. Med et ord, der er meget yndet i dansk politik, er målet et velfærdssamfund, men som nævnt et enheds-præget samfund.

Benson gengiver, hvordan tilhængerne af det nye samfund opfatter det: ”Menneskeheden er indtraadt i en ny Tidsalder”. (s. 270) ”For første Gang i Menneskehedens Historie var Verdensfreden bragt til Veje.” – ”Menneskeheden var nu bleven en Enhed, som kun var ansvarlig over for sig selv”. (s. 267)

Et sted beskriver Benson, hvordan begejstrede tilhængere af det nye samfund optræder i flok, som en folkemængde: ”Det var, som om den havde en Sjæl – som om Tusinder af enkelte Celler her havde samlet sig til ét villende og følede og tænkende Væsen.” (s. 105)

Det er sådan noget, der nu om dage kaldes massehysteri – og det er jo ikke et ukendt fænomen.

På et tidspunkt beslutter det nye regime at indføre en form for gudstjeneste – og det bliver gjort til en borgerpligt at deltage i den.

Det fører til, at en gruppe kristne planlægger et anslag mod en sådan gudstjeneste i Westminster Abbey. Eller – i hvert fald påstås det, at et anslag blev planlagt. Da disse planer bliver afsløret – eller det i hvert fald påstås, at der er planer, der bliver afsløret, bliver det anledning til en omfattende forfølgelse af kristne – og et luftbombardement af Rom, der bliver totalt ødelagt.

Ved angrebet mod Rom mister paven og næsten alle kardinaler livet. Kun tre kardinaler, der ikke opholdt sig i Rom under bombardementet, overlever, og de to vælger den tredje til pave – dog ikke i det ødelagte Rom, men i Palæstina, hvor paven slår sig ned i Nazareth. Ham vender vi tilbage til.

Benson skildrer, hvordan de jo principielt humanistiske kræfter forsvarer ødelæggelsen af Rom og den udryddelse af alle kristne, der efterfølgende bliver sat i værk: ”Menneskeheden var ... bleven en Enhed”. – ”Menneskeheden besad suveræn Ret over hver enkelt Celle i sit Legeme, og ingen enkelt Celle kunde tillade sig at sætte sig op mod det hele Legeme. Denne den frigjorte Menneskeheds absolute Suverænitet blev imidlertid bestridt af den katholske Kirke.” [På dette tidspunkt er den katholske kirke den eneste endnu eksisterende kristne kirke.] ”Kristendommen var at betragte som en dødbringende Gift, og alle Celler, som blev angreben af denne Gift, maatte uopholdelig fjærnes. Kristendommen var Livsfornægtelse, og Livet havde intet andet Middel mod denne frygtelige Sot end Døden.” (s. 267f)

Senere anføres det, at de kristne vil blive ombragt ”humant, smertefrit” ved eutanasi. (s. 270)

Eutanasi er i høj kurs i det nye samfund, og Benson lader en af det nye samfunds talsmænd sige, at ”Eutanasi-Mændene er de eneste virkelige Præster”. (s. 46)

På det sted i bogen har han allerede skildret en ulykke, hvor mange blev såret, og hvor en af tilskuerne så, hvordan eutanasi-mændene kom med deres særlige apparater for at ”befri de Døende for deres Lidelser, og blidt og roligt hjælpe dem ind i den evige Hvile”. (s. 42)

Men altså: Det samfund, der betegner sig selv som humant, når frem til, at det – for at beskytte sig selv – må udslette Rom fra jordens overflade og slå alle kristne ihjel. Den udvikling er absolut en tanke værd ...!

Da det nye samfund er ved at tage form, bliver den præst, bogen hele tiden følger, ham, der ender med at blive pave, kaldt fra London til Rom. Rom er ikke en del af den nye ordning af lande og magt: I Rom hersker paven og Kirken, og den modernisering, de europæiske lande har gennemgået, er ganske ukendt.

Præsten bliver glad, da han genser Rom, ser folks gammeldags påklædning, ser de små vogne med vintønder, kålblade smidt i rendestenen og tøj hængt til tørre på snore fra hus til hus.

Og så hedder det videre: ”Det var saa forfriskende at se alt dette igen – det mindede om, at Mennesket kun var et Menneske og ikke (som hele den øvrige Verden forkyndte) en Gud; at Mennesket var Menneske og derfor egoistisk og ligegyldig, men derfor ogsaa optaget af andre Interesser end Hurtighed, Punktlighed og Renlighed.” (s. 135)

Og lidt senere: ”Livet saa mere ligetil ud her; den aandelige Verden blev taget som noget givet, ikke noget, man disputerede om. Guds Skygge syntes at hvile over dette Sted; her var det ikke umuligt at tænke sig, at de Hellige vaager over os og gaar i Forbøn for os – at Maria sidder paa sin Himmeltrone – at den hvide Oblat paa Alteret er Jesus Kristus”. (s. 136)

Efter denne beskrivelse af Rom slår Benson fast, at dette ”enten var en stagnerende Sump ved Siden af Livet – eller selve Livets fulde Strøm ...” (s. 136)

Tilbage til Johannes' Åbenbaring, der afslører noget meget vigtigt: Alt imens den åndelige kamp raser og bliver stedse mere tilspidset, fortsætter den himmelske gudstjeneste uanfægtet.

Den skildres indgående i kapitel 4 og 5, og vi får glimt af den i kapitel 6, 8, 11, 14, 15 og 19. Og måske er der også andre steder sætninger, der kan forstås som glimt af den himmelske gudstjeneste.

I kapitel 5 ser vi, at centrum i gudstjenesten er det slagtede lam, som dog står – den korsfæstede og opstandne Herre. (5,6) Og vi hører lovsangen til Lammets pris: ”Du blev slagtet, og du købte med dit blod mennesker til Gud” (5,9) – og: ”Lammet, det slagtede, er værdigt til at få magt og rigdom og visdom og styrke og ære og lov og pris.” (5,12)

Dette lam er det fælles midtpunkt i den jordiske og den himmelske gudstjeneste. Som slagtet står Lammet foran tronen; i brøds og vins skikkelse står Lammet på alteret, og vi synger O du Guds Lam! med korsets skam, du bar al verdens synder.

Ser vi vor egen jordiske gudstjeneste i det lys, forstår vi, at den i sit inderste er ét med den himmelske gudstjeneste – både således, at vi ved at deltage i den jordiske gudstjeneste også deltager i den himmelske, og således, at den jordiske gudstjeneste er som et billede af og en nærværende-gørelse af den himmelske.

Og vi forstår, at vi ved at deltage i gudstjenesten og altergangen virkelig får lov at smage og få del i den kommende verdens kræfter – for nu at bruge et udtryk fra Hebræer-brevet. (6,5)

I Åbenbarings-bogens kapitel 6 får Johannes lov at se sjælene af dem, der var myrdet på grund af Guds ord og det vidnesbyrd, de holdt fast ved. Han ser dem under det himmelske alter, og han hører, at de råber: Hvor længe, hellige og sanddru hersker, skal det vare, før du dømmer og hævner vort blod på dem, der bor på jorden? (6,9f)

Det er de helliges forbøn, bønnen om, at Guds Rige må komme, udtrykt i en tilspidset form.

Senere ser Johannes en særlig engel, der får givet meget røgelse til at lægge på guldalteret foran tronen sammen med alle de helliges bønner. Og røgelsen sammen med de helliges bønner stiger op foran Gud. (8,3f)

Mod slutningen af Johannes' Åbenbaring forstår vi, at Gud til sidst vil høre disse hellige martyrs bøn, for engang skal det lyde, at Gud har hævnnet sine tjeneres blod og skaffet sine hellige oprejsning. (19,2 og 18,20) Og så skal Lammets bryllup stå. (19,7)

Her ser vi, i hvilken sammenhæng og hvordan vi skal leve op til de ord, vi før trak frem fra Første Thessaloniker-brev: Vær altid glade, bed uophørligt, sig tak under alle forhold; for dette er Guds vilje med jer i Kristus Jesus. (5,16-18)

Robert Hugh Bensons bog Verdens Herre slutter med et overvældende billede. (s.310-316)

Vi nævnte før, hvordan – efter Roms ødelæggelse – to af de tre sidste kardinaler vælger den tredje til pave. Derefter dør den ene af de to tilbageværende kardinaler, mens den anden rejser tilbage til Europa og bliver dræbt.

Den nye pave slår sig ned i Nazareth og udpeger 12 nye kardinaler; men det viser sig, at en af dem røber pavens opholdssted. De andre samles i Nazareth, og i sit ganske lille kapel fejrer paven sammen med dem og enkelte andre historiens sidste messe.

Benson skildrer, hvordan en af deltagerne i denne messe oplever altergangen – ”med en overvældende Følelse af, at her knælede han foran Tilværelsens inderste Virkelighed, og at det, som alene virkeligt var til, nu nærmede sig ham i den hvide Hostie, hurtigt som Tanken og brændende af guddommelig Kærlighed ...” (s. 312)

Da messen nærmer sig sin slutning, kommer en mand ind i kapellet og råber noget på arabisk. Vi får ikke at vide hvad. Han er fulgt af andre, der slet ikke kan komme ind i det lille kapel: De råber også op, har forfærdede øjne og ophidsede ansigter.

Som læser forstår man, hvad der er ved at ske – og paven véd det, for han har haft et syn fra Gud. Da en af kardinalerne, som før nævnt, har røbet pavens opholdssted og endda har kunnet fortælle, at de andre kardinaler var samlet hos ham, har man besluttet at sende luftskibe til Nazareth for at bombe byen og derved få ram på de sidste rester af den kristne kirke. Det er disse luftskibe, der nu er på vej og forårsager forfærdelse og ophidselse.

Da danner der sig pludselig en procession med Alterets Sakramente, som paven selv bærer i en lille sølvstrålende monstrans. Man begynder at synge de sædvanlige hymner og går udenfor. Man ser luftskibene nærme sig.

”Så brød Tordenen løs”, fortæller Benson; men det er uklart om det er et naturligt tordenvejr, eller det er bomberne, der begynder at falde.

”Tordenen brød løs og rystede Jorden, som allerede skjalv og bævede paa Undergangens Rand ...” (s. 315)

Men i et af luftskibene kommer Felsenburgh selv, ”farende hen gennem Luften, blind af Had, higende efter at ødelægge”. Benson skildrer ham som Djævelen og Anti-Krist, ”den landflygtige fra Evighed af, alle Oprøreres Konge, Skabningen, der havde løftet sit Hoved mod Gud”.

Og videre: ”Han kom, og Jorden bævede og skjalv og ravede paa Undergangens Rand ...” (s. 315)

Og mens lovsangen fortsætter, standser paven og løfter monstransen højt over den knælende skare – vel på én gang som en sidste bøn til Gud og som en sidste velsignelse over de forsamlede og over hele verden.

Netop dér lader Benson sin bog slutte – med disse ord: ”Saa gik Verden under, og al dens Herlighed var ikke mere.” (s. 316)

Og vi husker Grundtvigs opfordring til at bede for den store stad: Ja, bed for Babel, til grant du ser, at bøn og sukke ej både mer / mod undergangens bølge. (Salmebogen nr. 274 v.7f)

Første gang, jeg stiftede bekendtskab med Robert Hugh Bensons bog, var Anden Søndag i Advent 1979, da Børge Barsøe i sin prædiken i Virring Kirke genfortalte lidt af afslutningen, dog lidt tillempet, så det ikke var i en sakraments-procession, paven løftede Kristi legeme mod Himlen, men ved Indstiftelses-ordene i messen.

Og efter prædiken så vi det ske – da Barsøe ved alteret løftede, først det hvide brød, Jesu Kristi hellige legeme, og så kalken, Hans

dyrebare blod, mod Himlen, hvorefter vi – som skik var i Virring – sang: Velsignet være Han, som kommer, i Herrens navn.

Sådan kommer Han, søndag efter søndag, ja, dag efter dag, til sit folk, på én gang som den mest vidtgående bøn til Gud og med den mest omfattende velsignelse til sit folk og til verden.

Og sådan skal Han komme igen i herlighed – for at møde sit folk i et lykkeligt gensyn og føre dem, der hører Ham til, ind til herligheden i Guds Rige. Og da vil intet være mere nærliggende end at hilse Ham med de samme ord: Velsignet være Han, som kommer, i Herrens navn.

Derfor siger vi nu: Lov og tak og evig ære være dig, vor Gud, Fader, Søn og Helligånd ...

Prædiken til 2.søndag i Advent 2023 **i Sankt Ansgar Fællesskabet. Lk. 21: 25-37**

Ved pastor Ole Skjerbæk Madsen

Kære søstre og brødre i Kristus Jesus!

Vi er allerede en uge inde i Adventstiden. For mange betyder det, at julen allerede er begyndt – med hygge, god mad og fællesskab. Men der ikke meget hygge over dagens evangelielæsning: folkene skal gribes af angst, rådvilde over havets og brændingens brusen – over klodens overophedning, indlandsisens afsmeltning, klimasammenbrud – over borgerkrige og krige. Mennesker skal gå til af frygt for det som kommer over verden.

Så langt stemmer evangelielæsning overens med meget af det som optager mennesker i dag og fylder os med frygt. Men evangelielæsningen er evangelium - godt nyt! Det handler ikke kun om frygtelige begivenheder som sådan, for de er veer, der går forud for noget nyt: at Menneskesønnen skal komme i en sky med megen magt og herlighed.

Adventstid er ikke juletid; adventstid er ventetid, forberedelsestid. Vi forbereder os på verdenshistoriens afslutning og en ny tids fødsel med Kristi komme for endeligt at oprette Guds rige.

Vi forbereder os på Kristi genkomst ved også at forberede os til festen for hans fødsel i vores kød og blod – og i denne forstand peger advent frem mod jul.

Men i virkeligheden handler både Jul og Kristi genkomst om genoprettelsen af Kristi første komme. For Guds Søn kom ikke først til os julenat. Kristi første komme skete ved skabelsen. I Johannes-evangeliets prolog læser vi om Guds Søn som her kaldes Ordet:

”I begyndelsen var Ordet, og Ordet var hos Gud, og Ordet var Gud. Han var i begyndelsen hos Gud. Alt blev til ved ham, og uden ham blev intet til af det, som er. I ham var liv, og livet var menneskers lys.”

Fra skabelsens begyndelse var det Guds intention at komme og være hos os ved sit Ord, sin Søn. Som Guds ord kommunikerede han med os og viste sig selv for os i den skabte verdens under, og han viste os en vej at følge, så at skaberværket kunne forblive godt, når vi således fulgte Guds vilje.

Men så skriver Johannes: ”Han var i verden, og verden var blevet til ved ham, og verden kendte ham ikke.” Noget gik galt. Vi syndede. Vores opmærksomhed flyttede fra Gud over på ting at begære, og vi gjorde medskabningen og vores medmennesker til objekter for vores begær og lyst.

Men Gud veg ikke fra sin plan og sin vilje. Han gjorde en pagt med Abraham og valgte sig en nation gennem hvilken Gud kunne gøre sin plan om at velsigne alle folkeslag kendt. Israels folk erfarede Guds ærefrygtindgydende handlinger, som profeten Esajas har sagt: ”Intet øre har nogen sinde hørt, intet øje har set en anden Gud end dig, som griber ind for den, der håber på ham.” (64:3). Men selv det udvalgte folk blev urent og syndede: ”Ingen påkaldte dit navn, ingen vågnede op og holdt fast ved dig.” Det var som om ”du havde skjult dit ansigt for os.” (64:6)

Derfor råbte Esajas i sin nød på det syndefulde folks vegne til Gud: ”Gid du ville flænge himlen og stige ned, så bjergene rystede foran dig!” (63:19).

Stig ned. Kom Herre. Dette er adventstidens bøn.

Svaret på denne bøn er julenat, Guds Ords inkarnation: ”Og Ordet blev kød og tog bolig blandt os, og vi så hans herlighed, en herlighed, som den Enbårne har den fra Faderen, fuld af nåde og sandhed... Af hans fylde har vi alle modtaget, og det nåde over nåde.”

Guds Søn blev en af os. Gud viste sig for os i ham. Vi havde tabt Gud af syne og var kun optaget af os selv. Vores opmærksomhed var på os selv, men Guds Søn mødte os der hvor vores opmærksomhed var bundet; han bragte sig selv ind i fokus for vores opmærksomhed.

Vi ser i Kristus, hvad vi ved skabelsen var kaldet til, og han åbner vore øjne for det Gudsfællesskab vi var skabt til og for det medforvalterskab af den jordiske skabning som Gud havde tiltænkt os. Det er nåde over nåde! Det er sandheden om at være menneske skabt i Guds billede.

Nåde er Guds velvilje, som Gud viser mennesker skønt vi ikke fortjener den. Nåde er Guds glæde som da vi skabtes i Guds Søns billede, og det er Guds glæde, når syndere omvender sig, fordi de har mødt Gud i hans største gerning: Guds Søns inkarnation, død på korset og opstandelse. Nåde er at inviteres ind i Kristi fuldbragte værk og tro Jesus som Guds Søn kommen i kødet. Nåde erfares i omvendelsen, og nåde bliver virkeliggjort i tjeneste efter Jesu Kristi forbillede, og med de gaver han skænker os ved Helligånden.

Nåden udbreides til verden, når vi vidner om Kristus og således bringer livets lys videre til andre. Nåden og Guds omsorgsfulde kærlighed reflekteres i disciplenes indbyrdes kærlighed og omsorg og dette på sin side er et Kristus vidnesbyrd. I alt er Gud subjekt for nåden; det er ren gave; det er Gudsåbenbarelse.

Når vi i menigheden erfarer Guds nåde i ordet og sakramenterne og i den tjenende kærlighed, så lever vi i en vis forstand allerede i Kristi rige. Men der er også en anden virkelighed, som har sin grund i, at ikke alle har åbnet deres hjerter for Gud i Jesus Kristus. I versene forud for dagens evangelium taler Jesus om falske profeter, om krige og oprør, om forfølgelse af disciplene

Aldrig i Kirkens historie har så mange troende lidt for deres tro på Jesus Kristus. Dette sammen med menneskets misbrug af naturen og den deraf følgende klimakrise og sammen med de mange krige synes at vise at mørkets magter tårner sig op over os. Naturens kræfter oprøres over verdens gudsfjendtlighed og synd.

Som troende beder vi derfor: Stig ned. Kom Herre. Dette er adventstidens bøn. Kom, Herre Jesus, kom snart!

“Da skal de se Menneskesønnen komme i en sky med magt og megen herlighed”

Og Jesus tilføjer: ”Ret jer op og løft jeres hoved, for jeres forløsning nærmer sig.”

Ja lad os se frem til Kristi genkomst med håb og tillid. For det vil bringe fuldbyrdelsen af hans tjeneste og den endelige manifestation af hans rige.

I dette håb og med denne tillid vil vi stå op imod fristelse, lidelse og modstand; vi vil være årvågne, og vi vil bede og ære Gud. Vi vil vidne om Guds kærlighed, nåde og sandhed i Jesus Kristus – med vore ord og med vor måde at leve på.

Lad os bruge lidt tid i stille eftertanke i Kristi nærvær.

... ..

Ære være Faderen

Orienteringspunkter i en forvirret tid

Anmeldelse af

Jan Bygstad: Orienteringspunkter i en forvirret tid

Ved pastor Peter Østerby-Jørgensen

Jan Bygstad

Jan Bygstad blev født i 1952 og voksede op i Bergen. Han blev cand. theol. fra Menighetsfakultetet i Oslo i 1979 og blev året efter præsteviet i Bergen Domkirke. Derefter var han ansat som præst i Den Norske Kirke, indtil han påtog sig andet kirkeligt arbejde fra 1998.

Imidlertid udviklede forholdene i Den Norske Kirke sig sådan, at han ikke ønskede at vende tilbage til en præstetjeneste i den. Det førte til, at han kom i forbindelse med Det evangelisk-lutherske kirkesamfunn (forkortet DELK), Norges ældste lutherske frikirke, oprettet i 1872. (Se www.delk.no)

I 2002 oprettede man i Bergen en menighed i tilknytning til DELK, og Jan Bygstad blev dens præst – hvad han stadig er.

Også ud over sine faste ansættelser har Bygstad været aktiv på flere områder, især inden for bevægelsen For Bibel og Bekjennelse, både i Bergen-området og på landsplan. Han har også skrevet flere bøger, hvoraf to er oversat til dansk.

Som en fornem anerkendelse for sin indsats for teologi og kirke fik han i 2019 tildelt en æresdoktorgrad ved Concordia Theological Seminary, den lutherske Missouri-synodes uddannelsessted for præster i Fort Wayne i staten Indiana i USA.

Orienteringspunkter

På forsiden af bogen "Orienteringspunkter i en forvirret tid" er der under hinanden fire små illustrationer, der gør det klart, hvilket grundlag forfatteren arbejder på. Øverst ses en stiliseret tegning af en traditionel kirkebygning – med kors både på toppen af kirketårnet og over indgangsdøren. Derunder ses den såkaldte Luther-rose, der var Luthers personlige segl fra 1530. Derunder igen en opslået bog, vel en bibel, og nederst brød og kalk, her sandsynligvis tænkt som tegn på ikke kun nadveren, men også dåben.

Denne forside siger altså, at vi i denne bog møder en kristendom, som er traditionel, kirkelig, luthersk, under korset, på ordets og sakramenternes grund. Og det lever bogen op til.

Oversigt over bogens indhold

I et forord og en indledning gør Bygstad selv rede for bogens tilblivelse og opbygning. Den er delt i 11 kapitler, der hvert er delt i flere afsnit med hver sin overskrift. Det gør bogen overskuelig.

I sin indledning gør Bygstad opmærksom på, at kapitel 10 er bogens hovedkapitel, som de forudgående kapitler leder frem mod og giver baggrunden for. På baggrund af kapitel 10 vender kapitel 11 blikket mod Kirkens, Guds folks, fremtid.

Hele bogen er udtryk for et meget kritisk syn på nutiden, på samfunds- og kulturlivet i bredeste forstand og med særligt henblik på udviklingen i de store folkekirker. Det præger både bogen som helhed og de enkelte dele af den.

Det gælder også de fem første kapitler, men ikke mere end, at de kan læses som en almindelig indføring i luthersk kristendom – med en tydelig redegørelse for, hvad evangeliet er og ikke er, og med understregning af nådemidlernes centrale plads i luthersk kristendomsforståelse.

I de to næste kapitler, 6 og 7, møder vi en markant afsløring af den tidsånd, der hersker i vor tid, og i forlængelse deraf en skildring af den særlige ungdomskultur, der har udviklet sig siden 1960'erne, og af, hvordan denne også har påvirket det kristelige ungdomsarbejde i en retning, Bygstad ikke finder ønskelig.

Det er velgørende i kapitel 7 at læse Bygstads anbefalinger vedrørende det kristne hjem: At der bør være husandagt og aftenbøn. At søndag bør stå tydeligt som gudstjenestens dag. At der bør lægges vægt på gode traditioner i forbindelse med højtiderne. Og at forældre bør have et kritisk forhold til både deres egen og deres børns brug af TV og internet.

Kapitel 8 og 9 ligger i forlængelse af de to forudgående kapitler, men på et helt særligt område, nemlig musikkens. Det er to meget vægtige kapitler.

Bygstad giver i dem en oversigt over den vesterlandske musikhistorie med særligt henblik på den traditionelle kirkemusik, især i de lutherske kirker – og leverer et markant opgør med de musikformer, som har bredt sig siden 1960'erne, både på det mere verdslige område og inden for meget kirkeligt og kristeligt arbejde.

Han påpeger, at den moderne, langt hen fra USA inspirerede musik, der i de senere årtier er blevet yndet i mange kristelige sammenhænge,

næsten uundgåeligt fører til en ændring af det theologiske indhold af det, der synges.

Herefter følger så det kapitel 10, Bygstad selv kalder bogens hovedkapitel – om kød og ånd i kristent arbejde. Indholdet af dette kapitel præsenteres i et citat i slutningen af det forudgående kapitel, et citat af en amerikansk skribent:

”Kristne har latt Hollywood og populærkulturen forme sin smak og sine preferanser i stedet for Den Hellige Skrift. Resultatet er at de har fått Gud til å tilpasse sig vår verdslige og kjødelige smak når det gjelder gudstjenesten og tilbedelsen.”

Det er disse tanker, der gennemarbejdes i kapitel 10 – under udstrakt inddragelse af tekster fra både Det Gamle og Det Nye Testamente. Det vil føre alt for vidt her at ville gå i detaljer med dette kapitel; men så meget må siges, at Bygstad her går i rette med både moderne folkekirkelighed og moderne frikirke-fænomener og med udviklingen i formelt luthersk kristeligt arbejde, der lader sig påvirke af det, der sker i moderne frikirker.

I bogens sidste kapitel, ”I en tid som denne”, peger Bygstad på, hvordan kristne, hvordan menighederne, hvordan Kirken, kan leve i en tid som vor – og overleve som kristne, som kristne menigheder, som kristen kirke. Han knytter sine anvisninger til Jesu afskedstaler i Johannes-evangeliet, kap. 14-16, under følgende overskrifter: Disciplene og verden. Disciplene og Ordet. Disciplene og Ånden. Disciplene og bønner. Disciplene og kærligheden. Og som det sidste: Vintreet.

Bygstad lægger vægt på, hvordan Jesus gør det klart for sine disciple, at de uundgåeligt vil komme ind i et modsætningsforhold til verden,

der både kan føre til forfølgelse og føre Kirken ud i en ørkentilværelse – som israelitternes efter udvandringen fra Ægypten, og som det forudses i Johannes Åbenbaring.

I bogens sidste kapitel om vintræet understreger Bygstad, hvordan kristenliv altid må være ”i Kristus”. Han nævner, hvor ofte Jesus selv siger: Bliv i mig! og hvordan Paulus tilsvarende bruger udtrykket ”i Kristus” eller ”i Kristus Jesus”.

Til sidst i bogen er der et appendiks, en tekst, Bygstad har været med til at udarbejde – ”om det tokjønn-baserte ekteskabet” og med en appel til norske myndigheder ”om å verne foreldreretten og tros- og ytringsfriheten”. Denne erklæring kan findes på det danske Kirkelig Samling om Bibel og Bekendelses hjemmeside: www.kirkelig-samling.dk

Anbefaling

Bygstads bog kan meget anbefales – også til danske læsere med interesse for kirkelige forhold i vor på mange måder forvirrede nutid.

Den er skrevet på norsk bokmål, der ligner dansk meget og kun ganske få gange opbyder nogen vanskelighed for en dansk læser. Man skal dog lige vænne sig til, at ’dere’ betyder I og jer, og at jeres hedder ’deres’.

På visse steder er de forhold, bogen behandler eller har som baggrund, nok mere udbredte i Norge end i Danmark, men ikke i et sådant omfang, at disse passager ikke kan læses med udbytte også i Danmark. Det gælder især, når Bygstad skriver om forhold i vækkelsesbevægelserne.

Som nævnt har Bygstad forladt Den Norske Kirke. Det kan man ikke undgå at tænke på, når man enkelte gange mærker en distance til folkekirkerne. Men langt mere end af distance er Bygstads fremstilling præget af en beklagelse af, hvordan de brede strømninger i folkekirkerne har bevæget sig væk fra klassisk kristen forståelse – vedrørende gudstjenesten og på både det dogmatiske og det etiske område.

Som også nævnt er det luthersk kristendom, der møder os i denne bog. Bogens emne og hele sigte taget i betragtning kan man undre sig over, at den belæste forfatter stort set ikke har fundet anledning til at inddrage synspunkter fra ikke-luthersk side. Det kunne være fra orthodoxe eller anglikanske skribenter – eller mere nærliggende fra afdøde pave Benedikt XVI’s store forfatterskab, hvor der gang på gang udtrykkes synspunkter, der ligger tæt op ad Jan Bygstads – eller parallelt med dem.

Men som bogen nu en gang foreligger, er den et stærkt vidnesbyrd om, at en traditionel luthersk kristendomsforståelse ikke bare er mulig, men i høj grad aktuel også i vor tid.

Således være Bygstads bog anbefalet!

Forlag: Lunde Forlag AS, Sinsenveien 25, 0572 Oslo.

www.lundeforlag.no

ISBN: 978-82-520-0541-7

Prisen synes oprindeligt at have været 329,- norske kroner; den synes her i foråret 2024 at være 249,- norske kroner.

Reformationen – brud eller kontinuitet. Del I

Essay over

Thorkild C. Lyby: Kirkesprængningen og Danmark.

Reformationshistoriske overvejelser

Ved Henrik D. Gautier

Thorkild Lyby døde i december 2023 93 år gammel. Bogen på blot omkring 200 sider er hans vurdering af en række diskussionsemner i Reformations-forskningen. Det gennemgående tema er spørgsmålet om brud eller kontinuitet.

I den almindelige forståelse bredt i kirkelige og ikkekirkelige kredse har der vist været og er en overvejende opfattelse af brud, ligesom man har anlagt en ”kontrovershistorisk” tilgang til Reformationen, altså understreget modsætninger og trukket stridspunkterne skarpt op. Det har været fremherskende hos nogle forskere med offentlighedens lydhørhed, men det har langt fra været enerådende og er det i stadig mindre grad i forskningen.

Over sin bog har Lyby som devise sat: ”- det som kendetegner historien er jo, at den er mudret” (Sofie Lene Bak).

Han skriver i sit forord, at han oprindelig var tiltrukket af Reformationens dramatik – og den er der jo unægtelig – men at det efterhånden blev ”den kontinuitet, der trods alt lever under og igennem dramatikken”, der optog ham.

Skal man se forholdet i et i egentlig forstand kirkeligt perspektiv, er det denne anmelders helt entydige forståelse, at fokusering på drama

og brud, nok er spændende og måske selvbekræftende, men kan være en hindring for de reelle kirkelige enhedsbestræbelser, som burde være en selvfølge.

Bogen er opdelt i to hovedafsnit om henholdsvis Det internationale perspektiv og Danmark. Reformationen anskues ikke som så ofte ellers i et kort begivenhedsperspektiv, men som betegnelse for en lang glidende bevægelse. I det første hovedafsnit refererer og vurderer Lyby temaer af betydning for forståelse af forløbet, og bredden af temaer understreger pointen:

1. Middelalderkirkens flertydighed, 2. Fattigdomsidealet, 3. Mystikken, 4. Andre individualistiske bevægelser, 5. Kirkeinstitutionen i senmiddelalderen, 6. Den verdslige øvrighed, 7. Reformkrav og reformforsøg, 8. Bibelhumanismen, 9. Luther og traditionen, 10. Luther og Bibelhumanismen, 11. Reformatorerne og traditionen, 12. De folkelige reformationsbevægelser, 13. Begrebet Luthersk, 14. Langvarig uklarhed.

I andet hovedafsnit behandles en række forhold, der har været diskuteret i den danske reformationsforskning. Det fremgår tydeligt, at der nok er specifikt danske politiske forhold, men at hele den kirkelige ramme er dybt præget af det store udland, og selv til de mere specifikke danske forhold finder man tråde og paralleller til i udlandet. Dette afsnit vil blive behandlet i 2. del af denne artikel.

Lyby lægger ud med at understrege middelalderkirkens flertydighed: Vesterlandets kristenhed er en helhed, lukket om sig selv og basis for

hele samfundsordenen; men den spænder også over flere kulturer og traditioner. Alt skal rummes i den ene kristendom, som derfor må rumme mange variationer.

Det senmiddelalderlige samfund må som baggrund for Reformationen få en omfattende behandling – langt ud over, at det var noget med afladshandel og anden dårligdom.

Lyby fremhæver senmiddelalderen som en lang og bevæget periode med fremvoksende territorialstater og byer, større individualisme, filosofiske og teologiske nybrud og stridigheder, folkelig uro og mange vækkelser (som han bl.a. ser som resultat af, at kirkeledelserne befandt sig langt fra folkets sprog, behov og fromhed). Bevægelserne førte i adskillige tilfælde til deciderede kætterier blandt læg og lærd. De ledende samfundslags stærkt øgede rigdom og magtkoncentrationen fik som kontrast et fattigdomsideal. Blandt de, der hævdede fattigdomsidealet opstod bitre teologiske stridigheder, og radikalitet prægede mange lægmandsbevægelser. Tiggerordnerne kom til at rumme fattigdomsidealet inden for Kirken; men radikale franciskanere fik i 1323 paven til at erklære påstanden om Kristi og apostlenes fattigdom for kættersk.

Lignende tvetydige forhold udfoldede sig i den mystiske tænkning, der bredte sig i kirken i det 13. århundrede. Den fik ofte et meget individualistisk og selvcentreret præg; gudsforholdet opfattedes rent individualistisk, men mystikerne stredes om, hvorvidt dette forhold opnåedes ved hengivelse eller af nåde.

Det er værd at bemærke, forekommer det mig, at disse forhold – der er kendetegnende for det åndelige miljø og samfundsforholdene på reformationstiden - gør sig gældende allerede mere end 200 år

tidligere; ja, de teologiske stridigheder om fattigdomsidealet stod i lys lue allerede i det 12. århundrede.

Lyby refererer den fremragende katolske kirkehistoriker Joseph Lortz for udredningen af virvaret af stridende teologiske skoler, strømninger og religiøse retninger, der ifølge Lortz skabte en sådan uklarhed om, hvad der egentlig var ”katholsk, at man i dag dårligt kan forestille sig det”.¹

Måske vi i dag er på vej mod en opløsning, hvor det igen ikke er til at sige, hvad der er ”kristeligt”, og hvad kirken er for en størrelse.

Med denne uklarhed om, hvad kirke og kristendom egentlig var, måtte kritiske overvejelser over kirkeinstitutionens rolle og på længere sigt over selve kirkebegrebet dukke op. Lyby gennemgår forskellige af de kendte og mere radikale tanker, såsom at det var kirkefolket, der afgjorde, hvad der var ret lære og bibelforståelse, eller at kirken skulle opdeles i nationale folkekirker under kongens ledelse, eller en nominalisme, der sondrede skarpt mellem åbenbaring og fornuft og henviste åbenbaringen til et særligt, i grunden fornuftsstridigt rum; hvilket selvsagt underminerer overleveringen og kirkelæren.

¹ Lortz (1887-1975) demonstrerer i sine værker et skarpt blik for den katolske kirkes fuldstændige teologiske og organisatoriske opløsning i senmiddelalderen og for de protestantiske reformationers tendens til at indsnævre den teologiske horisont, deres indre modsigelser såvel som deres afgørende stærke afhængighed af den verdslige magt. Luther kritiserer han således grundlæggende for at plukke aspekter ud af den kristne tradition og gøre dem til basis for sine egne religiøse ideer og bruge dem til at forklare hele traditionen. Lortz var i øvrigt siden 1940'erne engageret i grundlæggende økumeniske bestræbelser mellem katolikker og protestanter.

Svækkelsen af den kirkelige autoritet medfører, ikke overraskende, at verdslige magthavere sætter sig på Kirken, nationalt og lokalt. Udviklingen går hånd i hånd med afviklingen af feudalsamfundet og fremvæksten af territoriale centralmagter, støttet af en voksende borgerstand og pengeøkonomi. Fyrsterne og pavestolen, der selv i senmiddelalderen agerer som territorialfyrste, deler rovet fra den lokale, kanoniske kirkelige autonomi. Lyby tilslutter sig vurderingen i Heinz Schillings bog Martin Luther (2012), at allerede inden Reformationen var ideen om den universelle kirke som en fungerende størrelse en illusion.

Lyby finder det naturligt, at Kirken midt i denne opløsning oplever bølger af reformbestræbelser af meget forskellig art. Der var en erkendelse af forfaldet og et ønske om at forsøge at genopruste kirkelivet – baseret på en tilbagevenden til Kirkens oprindelige grundlag. –

En delkonklusion bliver således: Der ville være kommet en reformation også uden Luther; men den blev stærkt præget af ham. Altså: I udgangspunktet skal Reformationen ikke ses som et brud, men som konsekvens af udviklingen i senmiddelalderen.

Årsagerne til, at reformbestræbelserne i denne omgang førte til så vidtrækkende begivenheder, ser Lyby først og fremmest i, dels at bogtrykkerkunsten muliggjorde en massekommunikation, dels i de politiske forhold, hvor han fremhæver den svækkelse, der var sket af det store fællesskab til fordel for de mindre; det vil sige ikke mindst, at en række territorialfyrster så muligheden for at løsgøre sig fra kejser og pave og derved svækkede disses stilling. En udenrigspolitisk faktor, der måske undervurderes i interessen for de rent interne europæiske forhold, men som i høj grad var prekær og

svækkede kejseren, var Osmannernes stadige angreb på Europa, hvor kejseren ikke blot ikke fik støtte fra de protestantisk sindede fyrster, men heller ikke fra betydelige katolske fyrster.

Lyby referer Lortz's udsagn, at den vestlige verden o. 1500 var helt igennem kirkeligt og klerikalt præget; men Reformationen var så forberedt, at en revolutionær udvikling var uundgåelig.

Blandt de tankemæssige strømninger i tiden har der været stort fokus på "bibelhumanismen" og Luthers forhold til denne. Lyby ser den som en del af en almindelig humanistisk bevægelse gennem lang tid før Reformationen, som skulle ændre tænkningen radikalt. Bibelstudiet og individualismen kom til at anfægte tidligere forståelses autenticitet. For humanisterne var det menneskelige det vigtigste, for Luther det guddommelige, pointerer Lyby, der udreder striden mellem Erasmus og Luther om den frie eller trælbundne vilje og sammenstødet mellem Skriften og Embedet. Lyby sammenfatter ved at sige, at (reformkatolikken) Poul Helgesen fik ret i, at princippet om Bibelen som grundlag for forståelsen af kristendommen ikke førte til enighed; og han tilføjer, at Luther da også måtte foretage en kvalitetsvurdering af de nytestamentlige skrifter.

Lyby har to væsentlige afsnit om "traditionen". I afsnittet om reformatorerne og traditionen understreger han igen to forhold: 1) den kirkelige mangfoldighed i middelalderen; 2) overbetoningen af det nye i forskellige former for reformbevægelser.

Han understreger: Det er misvisende, når vi i dag ser dannelsen af alternative kirkesamfund som grundlæggelse af nye kirker. Sådan så reformatorerne det ikke – og slet ikke i reformationskampens tidlige

årtier. De vedkender sig den fælles fortid og mente netop at repræsentere den ægte tradition, som de ville overføre i en rensset og styrket skikkelse. De ønskede at re-formere den².

Men det, der skete, blev reelt kirkesprængning³.

Om Luthers forhold til traditionen siger Lyby, at hans tænkning ikke rummer noviteter. Også retfærdiggørelseslæren findes gennem middelalderen. Luther er ikke mere afvigende end flere andre, der har været i den tid. Tankerne om, hvad det almindelige præstedømme er, og om den usynlige kirke rummer mere sprængstof. Og udfaldene mod Kirken 1520, blandt andet at paven var Antikrist, er svære at forlige; ligeså forkastelsen af store dele af sakramentslæren og afbrændingen af den kanoniske lov. Men han ønsker ikke en ny kirke. Han fastholder prædikeembedets guddommelige indstiftelse.

Luther havde ingen egentlig plan for en kirkeorganisation; hans ordninger er adhoc-løsninger; han har uklare og skiftende holdninger til bispeembedet.

² Dette syn svarer til det, som Nathan Söderblom formulerede, og som Kirkelig Fornyelse og lignende kræfter i de lutherske lande i dag ser sig i. At der i dag i den katolske kirke er en opfattelse af, at der blandt kirkesamfundene er forskellige grader af rettroenhed og katolicitet, kan jeg ikke se noget anstødeligt i. Det skulle være mærkeligt andet. Og at de mere traditionsbevidste måske er nærmere sandheden end de tidsåndsprægede er vel ikke en umulig tanke?

³ Dette er forklaringen på, at den teoretiske betragtning af kontinuiteten kommer til kort over for den faktiske fjendtlighed. Söderblom og den oprindelige økumeni ville netop gribe tilbage til traditionen som grundlag for tilnærmelse. Men det er selvfølgelig dødfødt, hvis man ser Kirkens grundlag i kontroverser fra tiden omkring 1500, eller disse får lov at stå i vejen for de første ettusindfemhundrede år af Kirkens historie. For var de positioner nu højdepunktet af kristelig erkendelse?

Lyby slutter dette afsnit med dette: Det er Kirken, der bandlyser Luther. Fra moderne katolicisme set var det ikke klogt.

Luther så midlet mod splid i Kirken i at fjerne forvanskningerne af det fælles grundlag og holde fast ved det oprindelige. Lyby citerer den protestantiske kirkeretsekspert Johannes Heckel (1889-1963) som udtryk for Luthers position: at man må for troens skyld give kirkevæsenet den ordening, som er passende for Kristi Rige. En sådan "reformation" er ingen udtræden, men en vedholden ved "den gamle katolske kirke" med samtidig frasigelse af uberettigede fornyelser. Han citerer i forlængelse heraf Lortz for at skrive, at Luthers svar på et sådant svigt var i sit egentlige anliggende katolsk.

Det er i forlængelse af denne forståelse, at den württembergiske bekendelse af 1562 omtaler den – faktisk eksisterende – evangeliske kirke som "ecclesia vere catholica et orthodoxa" eller "vere apostolica". Det er samme forståelse, der hævdes i den danske kirkeordinans af 1537/39.

Man kan spørge: Når der nu tales sådan: Hvad skyldes det da, at brudfladerne alligevel forstener? Teologerne eller fyrsterne eller folket eller?

Der er en part mere på banen, nemlig de folkelige bevægelser, som Lyby herefter behandler. De er brogede. De er båret af borgerstanden. De er præget af uvilje mod det kirkelige system, af økonomiske og politiske grunde. De er endnu mere brogede end de akademiske uenigheder!

Lyby fremhæver betydningen af udbredelsen af Bibelen på modersmålet: Det udfordrer embedet som autoritet, at man selv kan

læse Jesu ord⁴. Men han præciserer, at Bibelen siden 1466 fandtes trykt på tysk, og at der i perioden 1466 til 1522, hvor Luthers første bibeloversættelse kom, foreligger i alt 63 udgaver af Bibelen på forskellige folkesprog foruden oversættelser af enkeltskrifter og dele af bibelen.

Lyby fremhævede andetsteds, at bogtrykteknikkens udvikling var en afgørende faktor i Reformationens forløb, og jeg tænker, at når vi fremhæver betydningen af Luthers bibeloversættelse, bør det måske først og fremmest være for dens kvalitet og måske også for den ”branding”, der lå i, at den bar hans navn, og ikke fordi denne oversættelse til folkesproget i og for sig var noget nyt.

Luthers teologiske ærinde spillede formentlig en mindre folkelig rolle end erfaringen af Kirkens brøstfældighed, siger Lyby med tilslutning til kirkehistorikeren J. Oscar Andersen. Luther er banneret, man samles under! Bønderne i Bondekrigen påberåber sig også Luther, men er egentlig blot en ekstrem gruppe blandt de diffuse bevægelser. Også den fik betydning ved at skabe et revolutionært klima: Den krævede påkaldelse af den verdslige magt og fik Luther til at indse meningen med at retablere et bispeembede.

Lybys konklusion: ”... som helhed gælder det, at reformationsbevægelsen bortset fra dens opposition mod det bestående, var en meget broget størrelse ... kernepunktet i Luthers teologi, læren om retfærdiggørelse af tro, blev vel egentlig aldrig folkeeje – heller ikke i de lutherske lande”.

⁴ Betragtningen giver vel i grunden kun mening, hvis man mener, at ens læsning er rigtigere end andres, de kirkelige autoriteters?

Under overskriften ”Langvarig uklarhed” slutter Lyby bogens første del med at redegøre for den lange periode af uklarhed om rækkevidden af de begivenheder, man stod midt i. For Luther og Melancton skulle reformerne ikke føre til brud, men Kirken blot ”evangeliseres”. Lyby ser de protestantiske fyrsters ageren ved Rigsdagen 1529 som tegn på, at reformationen ville blive et brud på den kirkelige enhed. De lutherske reformatorer forsøgte med Confessio Augustana i 1530 at formulere et grundlag for enhed, og pave Paul III udsendte i 1537 en betænkning om reformbehovet i Kirken, som Luther så som en så betydningsfuld indrømmelse, at han oversatte den til tysk. 1541 nåede en kommission med deltagelse af Melancton til enighed om stridspunkterne, især læren om retfærdiggørelse; Calvin anerkendte resultatet, men paven og Luther afviste det.

I 1545 førte den katolske reform- eller modreformbevægelse til indledningen af Tridentinerkoncilet (1545-63). Det er først her, mener Lyby, at de katolske får formuleret en skarpere profil og en ”anti-evangelisk” kurs.

Lyby betragter koncilets arbejde og resultat som ”den autoritære og reaktionære tolkning af kirkebegrebet”. Det er vel i og for sig rigtigt, hvis man betragter de to ord værdineutralt; men måske er de problematiske, fordi de netop i almindelig sprogbrug ikke er værdineutrale. Man kan vel også sige, at det har været meget nærliggende at fokusere på kirkebegrebet, der gennem senmiddelalderen, som beskrevet, i den grad var gået i opløsning med fatale følger; og under reformationstiden havde vist sig at blive kraftigt anfægtet. Man *kan* vel også hævde, at de evangeliske, i hvert fald de lutherske, aldrig får formuleret et klart og autoritativt kirkebegreb med det resultat, at autoriteten (den ydre; men er det blot

den?) bliver lagt hos fyrsterne; for så vidt de ikke blot tog den selv og beholdt den.

Med Tridentinerkoncilet, siger Lyby, bliver ”den katolske kirke en af fire konfessionskirker, der opstår”. Og med de protestantiske fyrsters oprør mod kejseren i 1552 er vejene tilbage reelt lukket. Det cementeres ved ”religionsfreden” i Augsburg 1555. Reformen blev til kirkebrud.

Lyby vier et afsnit til ”Begrebet luthersk”, som han mener i reformationssammenhængen bør bruges betydeligt mere omhyggeligt, end det ofte er sket og sker. Og man må måske tilføje, at den omhu burde udstrækkes til brugen i de følgende århundreder og i dag.

”Luthersk”, siger Lyby, bør i Reformationens tidlige faser ikke bruges bredt, men alene om tanker, der kan henføres til Luther. Ordet ”lutheraner” bør undgås. Denne gruppebetegnelse er, ligesom begrebet ”den lutherske konfession” misvisende i Reformationens gennembrudstid, hvor alt flyder.

Ordet ”luthersk” er formentlig først brugt som et skældsord. Det bliver først brugt som gruppebetegnelse i forbindelse med de indre-protestantiske lærestridigheder på linie med ”calvinsk”, zwingliansk” o.s.v. Men det betegner heller ikke da et kirkesamfund. Luthersk som officiel selvbetegnelse bruges først ved Konkordieformlen 1577. Ved religionsfreden i Augsburg 1555 tales om ”kirkeordninger, der anerkendte den augsburgske konfession”. Reformationens pionerer

betegnede sig som ”evangeliske”; de ville ikke sprænge Kirken, men ”evangelisere” den⁵.

Tilsvarende påpeger Lyby på det problematiske i brugen af ordet ”katolsk”: Han sonderer mellem ”de evangelisk-katolske” som bygger på Bibelen, og som ikke finder, at ”unam sanctam ecclesiam catholicam” nødvendiggør en organisatorisk enhed – og han sætter dette syn i modsætning til, hvad han kalder ”det hierarkisk-katolske”.

Lyby præciserer ikke, hvad han mener med ”organisatorisk enhed”, og det er en mangel; mener han dermed ”bare” det ”ydre” eller vedrører det autoriteten i videre forstand? Det er ikke uvæsentligt for forståelsen, og slet ikke i en tumultuarisk situation som under reformationstiden. Jeg er ikke kyndig nok til at kunne sige, om de ”evangelisk-katolske” selv har været præcise herom, men man kunne forestille sig, at det har de gennemgående ikke.

I citatet fra trosbekendelsen medtager Lyby ikke ”et apostolicam”, som vel netop betegner noget konstituerende i kirke- og også embedsforståelsen siden Urkirken og dermed også det ”organisatoriske”; altså det apostolske embede som værn om evangeliets autenticitet og enheden i kirken. Luther kom jo også efter Bondekrigene til den opfattelse, at det var nødvendigt med superintendenter.

Lyby fremhæver, at den katolske ”modreformation” også er en reformbevægelse. Tiden blev altså vidne til en flodbølge af

⁵ Kan man spørge: Hvem taler i dag om at ”evangelisere” kirken? Er det snarere missionsbevægelserne end den dominerende lutherdom? Eller er det måske på den mest stringente og omfattende måde paverne Johannes Paul II og Benedict XVI i forskellige skrivelser?

reformbevægelser, der skyldede sammen over Kirken. ”Reformation” betyder gendannelse. Der var længe usikkerhed om rækkevidden af begivenhederne, og man talte længe om en reform af Kirken – indtil det står klart, at der var sket en sprængning.

Kirkesprængningen har haft kolossal historisk og kirkelig betydning. Måske er tiden inde til at interessere sig seriøst for kontinuiteten. Der er forskningsresultater at bygge på gennem de sidste 100 år og i nogle årtier foregik et seriøst, teologisk økumenisk arbejde. Alligevel synes både protestanter og katolikker igen i færd med at atomisere kirken. Nu som dengang ved at ligge under for verdsligheden og polemiske, kontroverteologiske tankefigurer og manglende seriøs vilje til at overvinde splittelserne.

(Forts. i Re-formatio 2024-2)

*Thorkild C. Lyby: Kirkesprængningen og Danmark.
Reformationshistoriske overvejelser,
Aarhus universitetsforlag, 2017.*

Landskonvent Fællesskabet Kirkelig Fornyelse

9-10. maj 2024

Hovedtema: Kirkeåret

Højtiden vokse med dagen! / Påske og pinse udsprang af jul (DDS 403,3)

Sted: Kingos Kirke med menighedslokaler, Bragesgade 35,
2200 København N (*Kirkens indgang er fra Nannasgade 25 – lige om hjørnet*)

PROGRAM:

Kristi Himmelfartsdag torsdag den 9. maj 2024

Kl. 14.00 Festmesse på Kristi Himmelfartsdag

Celebrant: Pastor René Yde. Prædikant: Pastor Ole Skjærbæk Madsen.

Kl. 15.30 Eftermiddagskaffe

Kl. 16.00 Foredrag ved Kim Thinggaard: "Kirkeåret – De særlige Dage."

Kl. 18.00 Festvesper med procession. Celebrant: Pastor René Yde.

Kl. 19.00 Middag

Kl. 20.30 Completorium

Fredag den 10. maj 2024

Kl. 10.00 Festmesse - Fredag efter Kristi Himmelfart

Celebrant: Pastor René Yde. Prædikant: Pastor Brian Schønberg

Derefter serveres en kop kaffe og et rundstykke

Kl. 11.15 Generalkapitel ifølge vedtægterne

Kl. 13.15 Tolvsang

Kl. 13.30 Frokost og kaffe

Kl. 14.15 Videoforedrag ved Pastor Peter Østerby-Jørgensen:

"Herrens år med vor Guds velbehag"

Kl. 16.15 Vesper og afslutning

PRAKTISKE OPLYSNINGER

Alle gudstjenesterne er offentlige.

Konventsafgift: Kr. 150,- for hele landskonventet. For enkelte foredrag betales kr. 75,-. Der er 50 % rabat for studenter. Man opfordres til at betale forud for landskonventet.

Betaling kan ske ved overførsel til FKF's kontonummer:
Danske Bank; reg.nr. 1551; kontonr: 0002 08 81 42.

Overnatning må hver enkelt selv sørge for.

Tilmelding til måltid skal ske senest den 1. maj 2024 til fællesskabets kasserer Nete Marie Hjorth Madsen, Gillesager 268, 5. sal, tv., 2605 Brøndby, tlf. 28 90 03 29, epost: nmhjorthmadsen@gmail.com

Priser for måltider:

Eftermiddagskaffe torsdag: 25 kr, Middag torsdag: 160,00 kr,

Morgenkaffe fredag: 20 kr,

Frokost fredag: 60 kr.

Konventsafgift: 150,00 kr.

Drikkevarer kan købes. Anmeldelse til måltider er bindende.

Til kalenderen

Sankt Ansgar Fællesskabet: Kingos kirke, Bragesgade 35, 2200 København.

Gudstjenester i efteråret 2024:

Tirsdag 3/9 kl. 19

Søndag 22/9 kl. 17

Søndag 6/10 kl. 17

Tirsdag 15/10 kl. 19

Lørdag 2/11 kl. 16.30

Tirsdag 19/11 kl. 19

Søndag 15/12 kl. 17

Vedr. foredrag og spisning: se SAF's hjemmeside www.ansgarius.dk

Til dig, o Gud, sømmer det sig at frembære lovsang på Sion,
Til dig skal der bedes i Jerusalem.

Fra Introitus til Requiem-messen

RE-FORMATIO

udgives af Fællesskabet KIRKELIG FORNYELSE

Redaktion: FKF's bestyrelse. Ansv. red. Henrik D. Gautier

Formand for FKF: Henrik D. Gautier, Femte Juni Plads 10, 2000 Frederiksberg; E-post: hdg@privat.dk Tlf: 30551272

Næstformand: Chr. Ankerstjerne Rønneberg, Sdr. Fasanvej 20, 2000 Frederiksberg. Tlf. 40449204, e-post: ankerstjerne_roenneberg@hotmail.com

Kasserer: Nete Marie Hjorth Madsen, Gillesager 268, 5. tv. 2605 Brøndby. Tlf. 36757165, e-post. nmhjorthmadsen@gmail.com

Bankforbindelse: Danske Bank, Reg.nr. 1551; kontonr. 2 08 81 42

Ved overførsel fra udlandet:

SWIFT-BIC: DABADKKK, IBAN: DK25 3000 0002 0881 42

Adresseændringer meddeles kassereren! – Vigtigt!

Abonnement Re-formatio: Henvendelse til redaktionen. Pris 100 kr. Re-formatio udsendes 2 gange årligt. Deadlines 1/3 og 15/10.

Hjemmeside: www.ansgarius.dk

Artikler, anmeldelser, indlæg, annonceringer mv sendes til ansv.red.

Indhold:

Velsignet være Han, som kommer, i Herrens navn! – Kristi Genkomst. Del2.

Foredrag af Peter Østerby-Jørgensen s.3

Prædiken til 2. søndag i Advent 2023 *ved Ole Skjerbæk Madsen s. 13*

Jan Bygstad: Orienteringspunkter i en forvirret tid. *Anm. ved Peter Østerby-Jørgensen s. 18*

Thorkild C. Lyby: Reformationen – Brud eller kontinuitet. *Essay ved H. D. Gautier 1.del s. 24*

Landskonvent FKF 2024 Program s. 37

Til kalenderen s. 39